

Rusten, spitten en bemesten

leven in de speelruimte van ons geloof

1. De speelruimte van onze geloofsgemeenschap

In september 2008 zijn we gestart in onze parochieraad met systematisch na te denken over de aanpak van een jongeren'pastoraal' in onze parochie. Enkele maanden later mondde dit uit in een verdere reflectie rond de eigenheid van onze geloofsgemeenschap. We hebben in ons denken een boemerangbeweging ervaren. Wie wil nadenken over jongeren en geloof op vandaag, wordt op de eerste plaats uitgedaagd om over zijn of haar persoonlijk geloof te reflecteren. Willen we nagaan hoe jongeren zich verhouden tot onze parochie, dan moeten we nadenken hoe we zelf onze geloofsgemeenschap invullen en welke evidenties we bewust en onbewust vooropstellen. Met deze manier van denken en werken zijn we overigens bijzonder actueel...

"Iedereen is gerechtigd om te theologiseren [je geleefde geloof ter sprake brengen en er over reflecteren]. Niemand is hiervan uitgesloten, ieder kan en mag zich reflexief buigen over eigen geloofspraktijken, -vragen en -verantwoording. Theologie is geen voorrecht van een clubje insiders die het beter weten, of dat nu theologen of bisschoppen zijn [...]. Neen, wie zijn geloof ernstig neemt, is verplicht er over na te denken. Het is niet alleen een kwestie van kunnen of mogen maar van moeten. Het behoort tot de centrale opdracht van iedere gelovige.¹"

We zijn nu een jaartje - en een berg gesprekken - later. Uiteraard rijst de vraag waar we nu precies staan? Kunnen we een balans opmaken van de voorbije maanden? Zijn we tot een synthese gekomen? Kunnen we stilletjes aan groeien naar een concreet stappenplan met betrekking tot onze gemeenschap en een invulling van jongerenpastoraal?

Dit zijn terechte vragen. Ze vertolken wellicht ons intens verlangen naar oplossingen voor een kerk die zich in een culturele omwenteling bevindt. Ze vertellen ons over de drang om bruggetjes te slaan over de gapende kloof tussen kerk en samenleving. Ze roepen ons op om niet in gesprekken en gedachten te verdwalen maar concreet aan de slag te gaan. De vraag is echter, als we nu al antwoorden gaan formuleren (tenminste als we die al vinden) of die dan recht zullen doen aan de realiteit?

Je zou kunnen zeggen dat we de voorbije maanden voorzichtig beginnen peilen zijn naar de diepere lagen, de levensaders van onze gemeenschap. Doorheen de gesprekken hebben we echter gevoeld hoe ieder aspect ervan in spanning staat met wat er leeft in onze samenleving. Meer zelfs, we hebben gevoeld hoe we in heel wat elementen (authenticiteit, geloofstaal, openheid en communicatie, gemeenschapsvorming) zelf nog volop zoekend zijn. We hebben ervaren dat onze taal dikwijls te kort schiet en dat we een groot deel van het hedendaagse levensgevoel nog niet direct kunnen plaatsen.

---

¹ B. Roebben, *De speelruimte van het geloof. Getuigenis van een theoloog*, Davidsfonds, Leuven, 2009, p.18.

2. Als je een schip wil bouwen...

Uiteindelijk is dit heel normaal. Een culturele omwenteling zoals wij die meemaken in de kerk en binnen ons geloof is een complex gegeven. En je kan ze enkel maar serieus nemen als en zoals ze zich aandient. Dat vraagt dus tijd. Tijd om zicht te krijgen op wat er gebeurt en er over na te denken. Tijd om er over uit te wisselen en om die 'speelruimte' open te houden. Het is zoals het kauwen van een kauwgom. Pas als je blijft kauwen begin je stilletjes aan te proeven welke smaak je in je mond hebt. Misschien beginnen wij nu pas stilletjes aan, beetje bij beetje, onze eigen tijdsgeest te smaken...

Juist hierdoor zou het, naar mijn aanvoelen, spijtig zijn om voorbarige conclusies te gaan trekken. Misschien achten we het dringend tijd om nu eens concreet aan de slag te gaan, maar de vraag is of we daar zelf wel al aan toe zijn? Willen we niet te vlug onze 'speelruimte', ons 'trainingsveld' verlaten? Het is een vraag die Thich Nhat Hanh, een boeddhistische monnik, prachtig verwoordt:

Voordat de ridders uit de oudheid afdaalden van hun trainingsvelden op de berg om mensen in nood te redden, traiden ze met eerwaarde meesters in de krijgskunde. Mijn training als boeddhistisch leerlingmonnik bestond uit het lezen van één boekje: "Gatha's voor het dagelijks leven". Ik leerde koken, schoonmaken, water dragen en houthakken. Sommigen van ons hadden niet genoeg tijd om te leren koken, schoon te maken, water te dragen en hout te hakken voordat ze de berg moesten afdalen. Anderen gaven het al op voor ze klaar waren. Hoe zouden we anderen kunnen redden als onze talenten en mogelijkheden nog steeds niet zijn ontwikkeld? Wij zouden misschien van onszelf gedacht hebben dat we heroïsch en onmisbaar waren. En misschien zouden we ons zelfs helden hebben genoemd.[...]

Gelukkig wacht het leven geduldig op echte helden. Het is gevaarlijk als mensen die verlangen een 'held' te worden, niet kunnen wachten tot zij zichzelf vinden. Als beoogde helden zichzelf niet vinden, worden ze in verleiding gebracht om de wapens van de wereld te lenen - geld, roem en macht - om hun strijd te voeren. Deze wapens kunnen het innerlijke leven van de held niet beschermen. Om zijn angsten en onzekerheden het hoofd te bieden, moet de te vroege held de hele tijd druk bezig blijven. Het destructieve vermogen van ononderbroken bezig zijn wedijvert met nucleaire wapens en is net zo verslavend als opium. Het maakt het leven van de geest leeg. Valse helden vinden het gemakkelijker oorlog te voeren dan zich bezig te houden met de leegte in hun eigen ziel. Ze klagen misschien dat ze nooit tijd hebben om te rusten, maar de waarheid is dat, als hun tijd gegeven werd om te rusten, zij niet zouden weten wat ze moeten doen².

---

² Thich Nhat Hanh, *De geur van palmbleden. Dagboeken 1962-1966*, Altamira, Haarlem, 2008, p.103-104.

Vandaag staan we dus eigenlijk voor de keuze of we de speelruimte - het trainingsveld van onze parochieraad, van onze besprekingen - willen openhouden of niet. Mocht dit nog niet duidelijk zijn, deze tekst is een voorzichtig pleidooi om dat uitdrukkelijk wel te doen. Om de deuren en vensters van onze speelruimte opnieuw open te zetten. Om onze tijd te nemen. Om samen te zoeken hoe het visioen waar we naar toe stappen eruit ziet. Om hand in hand verder te gaan met open ogen en oren voor onze samenleving.

Het wil een uitnodiging zijn om de besprekingen van de voorbije maanden niet te reduceren tot de ingrediënten van een pasklaar recept. Neen, het is een vraag om onze gedachten, bedenkingen en vragen eerst opnieuw uit te spreiden en verder aan te vullen met de geuren en smaken van de ontwikkelingen waar we voor staan. We mogen geen perfect schip willen bouwen als we de zee niet kennen, trouwens: *"als je een schip wil bouwen, roep dan geen mensen bij elkaar om hout te verzamelen, het werk te verdelen en orders te geven. In plaats daarvan, leer ze verlangen naar de enorme, eindeloze zee. Het schip komt er dan zeker."*³

In deze tekst willen we dan ook twee dingen doen.

Het eerste is: opnieuw de ingrediënten van onze besprekingen uitgesorteerd op tafel leggen. In deze beweging willen we het voorlopige perspectief dat ze ons bieden verder verhelderen. Wellicht vinden we er ook verdere gespreksstof en aanwijzingen over de toekomst van onze 'parochiekeuken'.

Maar we willen ook een tweede beweging uittekenen. In 2012 zullen we 100 jaar Sint-Baafs vieren. Het is een feest dat dankbaar doet terugblikken op de traditie en geschiedenis van onze parochie. Maar het is misschien ook meer dan ooit een kans om vóóruit te blikken. Dit feest kan een prima gelegenheid zijn om vanuit de parochieraad een drievoudige reflectie op gang te brengen. Maar daarover meer in de slotparagraaf van deze tekst.

---

³ Antoine de Saint-Exupéry

3. In de voorraadschuur van onze parochieraad

Als kind heb ik behoorlijk wat vakanties doorgebracht op boerderijen. En op iedere boerderij vond je hetzelfde plekje terug, meestal slecht verlicht en met een indringende geur... Een schuurtje waar de zaden en meststoffen voor het volgende seizoen gestockeerd werden. Zeg maar: de voorraadschuur voor de nieuwe lente. Dit doet me sterk denken aan wat er de voorbije maanden in onze parochieraad gebeurd is. Doorheen uitwisseling en gesprek zijn we beginnen bouwen aan zo'n plekje. Misschien nog niet fantastisch verlicht (we zien niet meteen waar het ons zal brengen) en met een bijzondere geur (scherp, want we botsten op heel wat spanningsvelden maar ook beloftevol want we ruiken iets van een bijzondere dynamiek). Volgens mij hebben we hier de speelruimte van ons geloof, het trainingsveld van onze parochie ontdekt.

In deze paragraaf probeer ik dan ook om wat planken en kastjes aan te brengen in onze schuur. Zo kan er stilletjes aan een zekere structuur en sortering naar voor kan komen: wat zijn de zaadjes en de meststof voor onze parochie, voor ons geloof? Anders gezegd, ik probeer de grote lijnen van onze gesprekken hier wat te verwerken. Uiteraard heb ik hiervoor keuzes moeten maken, niet alles kan aan bod komen. De bedoeling is om enkel de kerngedachten en grondlijnen te schetsen. Enkele veralgemeningen zijn hier - helaas - wel een gevolg van.

• De zaadjes van de authenticiteit

In onze zoektocht naar de kern van ons geloofsverhaal botsten we steeds weer op het woordje 'authenticiteit'. Het woord zelf is afgeleid van het Griekse 'authentikos', wat wil zeggen 'oorspronkelijk, echt'. Met andere woorden, eigenlijk zijn we op zoek gegaan naar wat ons oorspronkelijk drijft in het geloof, wat ons echt aanzet om een geloofsgemeenschap te vormen.

Uiteraard ligt de oorsprong van je geloof verankerd in je persoon. Je voelt je authentiek als je daadwerkelijk kan beleven wat je gelooft. Als je voeling hebt met wie je ten diepste bent en met wat je doet. Zoals het op de Ankeravond 2009 geformuleerd werd: als je voeling houdt met je eigen verhaal. Binnen dat verhaal liggen er kansen om Gods aanwezigheid in jouw leven op het spoor te komen. De uitdaging is dus om dit verhaal voor jezelf en voor anderen verwoord te krijgen. Hierin ervaren we terecht de nood aan bondgenoten. Mensen bij wie je thuis kan komen en dit verhaal in al zijn rijkdom en kwetsbaarheid kan delen. Hier situeren we ook de nood aan onze geloofsgemeenschap. Toch kan dit geen gesloten gemeenschap van gelijkgezinden zijn. Authenticiteit gaat hand in hand met openheid. Met de wil en de bedoeling om jezelf te confronteren en open te stellen voor anderen, voor verschillende meningen, levensbeschouwingen en opinies. Een authentieke geloofsgemeenschap dient dus een gemeenschap met een 'open verhaal' te zijn ⁴.

---

⁴ Vgl. in L. Boeve, *Onderbroken traditie. Heeft het christelijk verhaal nog toekomst?*, Pelckmans, Kapellen, 2004, p.55.

Toch voelen we ook aan deze 'open ruimte' bedreigd is. Enerzijds doordat er vaak onuitgesproken verwachtingen en normen spelen in onze gemeenschap. Denken we maar aan de verwachting dat 'echte parochianen' ook iets 'moeten doen' binnen het parochiewerk, de spontane drang naar egale vieringen waarin gelijkgezinden zich herkennen, de stille verwachting dat iedereen meestapt in een bepaalde spiritualiteit of 'de norm' van al een uitdrukkelijke keuze voor het christen-zijn gemaakt te hebben. We ervaren echter duidelijk dat deze factoren een open dynamiek fnuiken. Het sluit vaak de deur voor andere plaatsen en momenten waar authentiek geloofsleven plaats vindt. Zoals Gaston Durnez het mooi omschreef: *"Herbergen staan dicht bij de kerk, zodat de mystiek zich vaak van deur vergist."*

Anderzijds voelen we ook aan dat deze patronen enkel ontkracht kunnen worden als ze verwoordt worden. Binnen onze geloofsgemeenschap zijn de verenigingen en werkgroepen daar een uitgelezen plaats voor. We merken echter dat er voor inhoudelijke uitwisseling, voor herbronning en reflectie weinig tijd is of gemaakt wordt. De praktische agenda is overheersend en wint nog steeds aan prioriteit. Met andere woorden, de wereld staat nogal op zijn kop. Waar (werk)groepen en verenigingen oorspronkelijk dienen om deze kwetsbare ruimte van uitwisseling mogelijk te maken, worden ze nu opgevuld met de zorgen rond opvolging en haalbaarheid.

Dit heeft echter nog een gevolg. In onze besprekingen hebben we gemerkt dat 'authenticiteit' geen eigenschap is die je kan 'bezitten'. Het is een groeiproces. Authenticiteit toont zich in het op weg gaan, niet in het bereiken van een vooropgesteld einddoel. Groeien vertelt ons echter ook een verhaal over groeipijnen, over experimenteren, falen, mislukken en toch verder zoeken. Dit is een kwetsbaar gegeven en de vraag rijst waar er in onze gemeenschap nog plaats blijft voor experiment binnen onze klassieke driehoek van liturgie, gemeenschap en engagement. Misschien is de faalangst af en toe zo groot geworden dat de durf om nieuwe dingen te proberen verdwijnt onder de gewoonte om te doen zoals weleer.

• De meststof van de gemeenschap

De zaadjes van ons geloofsverhaal hebben meststof nodig, een vruchtbare bodem die de kwetsbare kiempjes van groei kracht voorziet. Als we onze groeibodem willen omschrijven blijkt dit echter niet eenvoudig. Spontaan denken we aan het feit dat we gemeenschap vormen. Echter, dit is op vandaag helemaal niet uniek. Op talloze plaatsen en momenten scheppen mensen een eigen gemeenschap⁵. Soms rond één bepaald project, soms voor langere duur.

In Sint-Baafs voelen we precies daardoor dat een territoriale bepaling onze gemeenschap geen recht doet. De tijd dat enkel de inwoners van onze parochie tot die gemeenschap konden behoren, ligt ver achter ons.

---

⁵ Vgl. Bert Koetsier in T. Zondervan, *Bricolage en bezieling*, p.27.

Maar ook het feit dat we (expliciet of impliciet) een eigen waarde kader hanteren is geen unicum. Telkens als mensen de handen in elkaar slaan, spelen bepaalde waarden en normen in hun handelen. Strikt genomen bestaat er dus niet zoiets als 'christelijke waarden'. Er zijn enkel algemeen menselijke waarden die al dan niet vanuit het christelijk geloofsverhaal gemotiveerd kunnen worden ⁶.

Toch vinden we ook sporen die ons op weg zetten naar de eigenheid van onze geloofsgemeenschap. We kunnen spreken over een bepaalde eigenheid in onze liturgie. Denken we maar aan een persoonlijk onthaal voor iedere viering, de spiritualiteit van 'Ik zal er zijn voor u', het samen zingen en bidden via tekstblaadjes, het consequent hand in hand bidden van het Onze Vader en de grote inbreng van onze koren.

We zien ook dat het charisma van de voorganger, de rol van trekkende figuren en de specifieke structurering in werkgroepen en verenigingen, onze gemeenschap een eigen cachet verlenen. Hier botsen we eigenlijk op een kernwerking van onze geloofsgemeenschap. Toch merken we dat precies deze kern bedreigd is. De toekomst biedt namelijk niet onmiddellijk uitzicht op een gegarandeerde opvolging of een blijvende garantie met betrekking tot voorgangers. De rol van het team en de parochieraad scheppen hier echter kansen. Hun verdere groei als bindmiddel en inspirator voor onze gemeenschap lijkt hierin onontbeerlijk.

Echter, de bovengenoemde bouwstenen behoren nog steeds tot het meer pragmatische en structurele segment van onze gemeenschap. De kans is dan ook groot dat de zorgen rond hun continuïteit en opvolging het zicht op ons oorspronkelijk perspectief vertroebelen.

Daarom moet - als we onze gemeenschap funderen op de intuïtie dat we een ruimte willen creëren waarin ons geloofsverhaal ter sprake komt - onze omschrijving van die gemeenschap het structurele niveau overstijgen. We reiken daarvoor twee perspectieven aan. Ten eerste: de kern van een 'geloofs'gemeenschap is het feit dat er een gemeenschap op een expliciete manier samenkomt rond het evangelie. Dat wil zeggen dat het Woord er klinkt om de ruimte te scheppen voor een persoonlijke Godsrelatie. De tijd dat het maatschappelijk leven rond deze gemeenschap gestructureerd werd is echter definitief voorbij. Daardoor komen we terecht in een veel dynamischer begrip van gemeenschapsvorming. De gemeenschap wordt veel meer een bronplaats waar christenen komen drinken om zich daarna weer te engageren in een seculiere samenleving, in een geheel van gemeenschappen die niet langer met die geloofsgemeenschap verbonden zijn. Anders gezegd, die bronplaats is geen doel op zich.

Dat brengt ons bij het tweede perspectief: de gemeenschap is een middel om ruimte te scheppen. Een ruimte die plaats biedt om op een persoonlijke manier te zoeken naar de Bron en er op een eigentijdse, doorleefde manier te kunnen over uitwisselen.

---

⁶ vgl. L. Boeve, *Onderbroken traditie. Heeft het christelijk verhaal nog toekomst?*, p.38.

Als we hier verder op doordenken heeft dit echter verregaande gevolgen. Niet alleen voor onze manier van gemeenschap vormen, ook voor de manier waarop we tegen die gemeenschap kunnen aankijken. Het gooit onze vertrouwde verwachtingen en denkkaders nogal door elkaar. We proberen dit te verduidelijken in de volgende paragraaf.

4. De krakende driepikkel: liturgie, verkondiging, diaconie

Als we nog even in de wereld van de landbouw blijven, dan vinden we er nog een interessant beeld terug. Vroeger werden koeien met de hand gemolken. Iedereen die dit al eens geprobeerd heeft, weet dat dit een bijzonder tijdrovend en arbeidsintensief karweitje is. Daarom werd er gebruik gemaakt van een handig instrumentje: de driepikkel. Een stoeltje op drie poten, geschikt van hoogte om vlotjes te kunnen melken. De driepikkel is ondertussen - op een paar uitzonderingen na - verwezen naar de vuilbak of het rommelhok. Het is een krakend en piepend stoeltje geworden dat je kan bewonderen in tentoonstellingen over de geschiedenis van de landbouw.

In deze paragraaf stellen we ons echter de vraag of we in ons denken rond de geloofsgemeenschap niet hardnekkig vasthouden aan zo'n stoeltje. Anders gezegd, zitten we op dit moment niet op een stoeltje dat op het punt staat om het te begeven? De driepikkel die wij spontaan hanteren om onze geloofsgemeenschap een 'zitvlak', een 'fundament' te geven bestaat uit drie poten: liturgie, verkondiging en diaconie. Heel vaak - en nog steeds in allerlei uitgaven rond parochieopbouw - wordt deze driepikkel gehanteerd en vooropgezet als het doel van een geloofsgemeenschap. Zo'n gemeenschap dient een plaats te zijn waar het Woord verkondigd wordt, waar dat Woord gevierd wordt en concreet gemaakt in daden van naastenliefde. Tot dusver geen vuiltje aan de lucht... Tenzij...

Tenzij dat deze driepikkel ondertussen losgeraakt is van zijn oorspronkelijke functie. Opnieuw zien we hier een verwarring ontstaan tussen 'middel' en 'doel'. De verkondiging, liturgie en diaconie zijn niet het doel van een geloofsgemeenschap. Ze zijn enkel een middel om die gemeenschap te structureren. Want die gemeenschap staat in wezen op iets, op Iemand anders gericht. Deze vaststelling kan ons alvast een berg frustraties en zorgen besparen. Want op vandaag staan precies die drie poten zwaar onder druk. Onze verkondiging bevindt zich midden een pluralistische samenleving. Er is een enorm aanbod, een veelheid aan religies, levensbeschouwingen en filosofieën. Als je verkondiging echter een doel op zich is, dan staat ze niet enkel in een veelheid, maar vooral in een concurrentiepositie. Dan moet je er alles aan doen om haar meerwaarde en uniciteit te verdedigen. En wellicht voelen we allemaal wel aan dat dit onhoudbaar is.

Hetzelfde geldt echter ook voor onze liturgie. De rituelenmarkt is momenteel aan het 'boomen' en het christelijk monopolie op overgangsrituelen verbreekt. Onze eigen rituelen wortelen echter in een welbepaald geloofsverhaal en kunnen dus niet helemaal opgaan in trends of modieuze wisselvalligheden. Dit maakt ze dus ook heel kwetsbaar. Opnieuw is een 'concurrentiepositie' hierin onhoudbaar.

Ondertussen heeft onze samenleving ook het monopolie van de christelijke caritas doorbroken. Heel wat liefdadigheidsinstellingen, solidariteitsacties en NGO's zijn niet langer geënt op ons geloofsverhaal. En als ze dat al waren, laten ze dit meer en meer los. Op zich is dit helemaal geen negatieve evolutie. De groei van solidariteit en dienstbaarheid ten opzichte van de zwaksten in onze wereld verdient alle steun en waardering. Al is het risico niet denkbeeldig dat ook hier soms een concurrentiegevoel naar boven komt. Als de diaconie een doel op zich wordt is dit onvermijdelijk. De absolute onzichtbaarheid van de kerk in acties zoals 'Music for life' is hier een schrijnend voorbeeld van.

De vraag is dan echter, als onze driepikkel door zijn poten dreigt te zakken, waar dan wel het zitvlak, het fundament van onze geloofsgemeenschap ligt. Reinhard Körner verwoordt het als volgt: *"De kerkelijke pastoraal kan niet volstaan met de verkondiging van geloofsinhouden, en van de christelijke waarden of zelfs enkel met de organisatie van geëngageerde activiteiten voor groepen in de parochie. Maar het moet ons aanzetten tot een andere houding met betrekking tot God. Een jonge vrouw zei me ooit "Ik leef in mijn huwelijk ook niet met een beschrijving van mijn man en met een catalogus van adviezen voor mijn partnerrelatie. Ik leef met Jos!"⁷"*

In wezen is het doel van een geloofsgemeenschap dus het creëren van een ruimte die deze persoonlijke Godsrelatie mogelijk maakt. Dat is het perspectief dat we steeds voor ogen moeten houden. De stress en de gejaagdheid om onze driepikkel overeind te houden, bewerkt echter vaak het tegendeel. En vandaag merken mensen dat heel vlug op. Zoals een bekende Duitse filosoof het ooit vlijmscherp verwoordde: *"Ik zou best christen en verlost willen zijn, als de christenen er maar wat verlostere uitzagen."⁸*

Deze kleine 'geschiedenis van de driepikkel' opent dus de poort voor de zoektocht naar een ander en authentiek model voor onze geloofsgemeenschap. We willen hier echter niet de illusie scheppen dat we dit model zullen vinden, laat staan dat er zoiets kan bestaan als een perfect recept. We willen enkel peilen naar wat vandaag minstens nodig is om onze zoektocht levendig te houden. Daarvoor putten we uit een verhaaltje dat zich - jawel - in de wereld van de landbouw afspeelt...

---

⁷ Reinhard Körner, *De tijd is rijp. Vijf stappen naar een nieuwe wijze van christen zijn*, Carmelitana, 2007, p.112-113

⁸ Friedrich Nietzsche

4. Over rusten, spitten en bemesten

Jezus vertelde zijn leerlingen deze gelijkenis: 'Iemand had een vijgenboom in zijn wijngaard geplant en ging kijken of de boom vrucht droeg, maar hij vond geen vijgen. Hij zei tegen de wijngaardenier: "Al drie jaar kom ik kijken of die vijgenboom vrucht draagt, maar tevergeefs. Hak hem maar om, want hij dient tot niets en put alleen de grond uit." Maar de wijngaardenier zei: "Heer, laat hem ook dit jaar nog met rust, tot ik de grond eromheen heb omgespit en hem mest heb gegeven, misschien zal hij dan het komende jaar vrucht dragen, en zo niet, dan kunt u hem alsnog omhakken."⁹

• Rusten en met rust laten

Tijdens een retraite in West-Vleteren, een paar jaar geleden, was ik - op zoek naar sigaretten - nogal driftig door de gang aan het lopen. Een oudere monnik mompelde toen in het voorbijgaan: "Stress is een ontkenning van de eeuwigheid..."

Nogal scherp verwoord, maar eigenlijk raakte hij een grond van waarheid aan. Als we luidop verkondigen dat we geloven dat niks verloren gaat, dat onze toekomst in Liefde verzekerd en bezegeld is, dan is het heel merkwaardig - maar wellicht heel menselijk - dat we die toekomst toch met alle geweld in handen willen houden. In die zin is het bovenstaande parabeltje een verademing. Het geduld van die wijngaardenier spreekt boekdelen. De boom die geen vijgen draagt is voor hem geen bron van angst, stress of slechte toekomstperspectieven. Het is zelfs geen reden om er dan maar de bijl in te zetten. Als ik de boom even symbool van onze geloofsgemeenschap laat zijn en in dit verhaal binnenkruip, vermoed ik dat er daarvoor een dubbele reden is.

Ten eerste, heel merkwaardig, maar het is een wijngaardenier die het opneemt voor een vijgenboom. Anders gezegd, iemand die gespecialiseerd is in de druiventeelt trekt zich het lot aan van de vijgenkweek. Misschien vertelt ons dat wel hoe relatief ons inzicht is in het diepe geheim van Gods heilsdroom voor onze wereld. "*God en Gods heil zijn voor de gelovige immers de/het a/Andere bij uitstek, niet ten eigen nutte aan te wenden, maar steeds wegglippend, verzwingend wanneer men ze wil vastgrijpen of wanneer men ze wil be-grijpen.*¹⁰"

Voor we ons dus gaan haasten en ten koste van alles oplossingen willen creëren, moeten we er ten diepste van overtuigd zijn dat we wijngaardeniers zijn die een vijgenboom willen genezen. Mensen met een beperkte kennis van groei- en snoeitechnieken. Anders gezegd, in wezen hangt het niet allemaal van ons af. De groei en bloei van de boom hangt maar gedeeltelijk af van wat er zich boven de oppervlakte afspeelt. Dit kan ons helpen om een overtrokken verantwoordelijkheidsgevoel ten opzichte van onze geloofsgemeenschap te counteren.

---

⁹ Lucas 13,6-9

¹⁰ L. Boeve, *Onderbroken traditie. Heeft het christelijk verhaal nog toekomst?*, p. 142.

Ten tweede, de wijngaardenier weet wel van aanpakken. Hij staart zich namelijk niet blind op de boom. Hij heeft door dat de levenskracht van de boom bepaald wordt door de bodem, door de diepste onderlaag. En die laag krijg je niet met een vingerknip terug gezond. Het eerste wat de wijngaardenier dan ook vraagt is tijd en rust: *"Laat hem dit jaar nog met rust..."*

Dit is iets wat we zeker dienen mee te nemen in ons denken rond onze geloofsgemeenschap. De voorbije tientallen jaren hebben we door de groeiende kloof tussen kerk en cultuur wat averij opgelopen. Er zijn barsten in ons concept van gemeenschapsvorming geslagen en twijfel, onzekerheid en angst waaien langs die kieren binnen. Daar mogen we niet te vlug overheen stappen. Misschien is er merkwaardig genoeg een sabbattijd aangebroken. Een tijd om even op adem te komen, om de druk van de servicepastoraal terug te schroeven en vooral de ruimte te creëren voor herbronning en verdieping. We worden eigenlijk uitgenodigd om in het reine te komen met onze eigen geschiedenis. Trouwens, misschien onderbreekt God zelf onze geschiedenis. *"Wat misschien het meest nodig is en tegelijk het meest moeilijk is, is niet te willen concurreren, niet te willen werven of heroveren, maar integendeel de ruimte te laten voor stilte, gebed, troost, verwonderde viering, 'doelloos' samenzijn ook van niet-gelijkgezinden, enzovoort. Misschien is juist zulk onmodern, vertrouwvol anti-activisme datgene wat de toekomst openhoudt, in een aansluiting bij een verleden dat, hoewel wij ons er nog nauwelijks in herkennen, toch het onze is¹¹."*

• Spitten en omgespit worden

De parabel laat de wijngaardenier echter niet alleen om rust en tijd vragen. Zeker, het is de basisvoorwaarde voor alles wat zal volgen, maar de komende sabbattijd herbergt - in alle rust, een jaar is lang...- twee wezenlijke activiteiten. Zeg maar 'minimum-activiteiten' om de boom terug zijn groeikracht te laten ontdekken.

De eerste daarvan is het 'spitten'. Spitten is eigenlijk niks anders dan de grond omwoelen, zo lang en zo diep als nodig. De bedoeling is om de diepste levenskrachten terug aan te boren en bij de wortels te brengen. Het is eveneens zuurstof binnenbrengen in een bodem die 'adem' nodig heeft. In mijn beleving is dat 'spitwerk' in onze gemeenschap stilletjes aan begonnen. Als we het in de eerste paragraaf hadden over de 'speelruimte' van ons geloof, dan gaat het daarover. In de parochieraad zijn we aan het spitten en ploegen in de bodem van ons geloofsverhaal. In ons zoekend denken en in onze uitwisselingen proberen we onze diepste lagen terug op te diepen en dat is een werk van lange adem. Echter, het is niet iets dat onder zekere druk 'moet' gebeuren. Vandaar ook het woord 'speel'ruimte. Het is de ruimte die we door, met en in onze context 'cadeau' krijgen om 'al spelend' nieuwe zuurstof op te doen. Maar daarover straks meer.

---

¹¹ H. De Dijn, geciteerd in L. Boeve, *Onderbroken traditie. Heeft het christelijk verhaal nog toekomst?*, p.56.

Als we echter deze ruimte open houden en blijven kiezen voor ons spitwerk, dan vermoed ik dat er nu, maar ook op termijn een dubbele dynamiek kan ontstaan.

Ten eerste, dynamiseert deze reflectie alle betrokkenen in onze parochieraad. Eenmaal je begint te spitten, begint na te denken en uit te wisselen, gaat dit ook verder in je persoonlijke beleving. Op tal van andere plaatsen en momenten zal je dezelfde vragen en uitdagingen terugvinden. Dit zorgt er ook voor dat het veld van je eigen spiritualiteit en gemeenschapsbeleving omgespit wordt. Na ieder gesprek en elke uitwisseling heeft je eigen bodem een zuurstofkuur gekregen, al is dat niet altijd onmiddellijk te ervaren. Trouwens, als de reflectie in de eigen werkgroepen en verenigingen zou starten, zijn er zo mensen die al 'bagage' meedragen.

Ten tweede, groeit de parochieraad in haar rol van 'denktank' en 'kloppend geweten' van de geloofsgemeenschap. In haar denken en uitwisselen vormt ze een levende uitdaging aan andere werkgroepen en verenigingen om zelf aan te gaan spitten. In die zin heeft ze een voorbeeldfunctie en een profetische rol. Profetisch, want als we in onze werkgroepen en verenigingen niet meer komen tot een dergelijk spitwerk, tot een fundamentele bevraging naar de wortels van waaruit we iets doen, wordt de verankering in ons geloofsverhaal heel vaag. En vaag betekent voor de toekomst: niet langer van belang binnen de context van ons geloofsverhaal.

• **Bemesten en bemest worden**

De tweede activiteit van onze wijngaardenier in sabbat is het bemesten van de bodem. Dat wil zeggen: doorheen het spitwerk ook zoeken naar bronnen van vruchtbaarheid en levenskracht. Met betrekking tot ons geloofsverhaal, onze geloofsgemeenschap, gaat dit hier over spiritualiteit. Niks meer en niks minder.

Willen we ons geloofsverhaal van vruchtbaarheid en groeikracht verzekeren, dan moeten we op zoek naar onze bronnen van spiritualiteit. Dan dient het zoeken naar, het delen en beleven van die spiritualiteit een plek te krijgen in ieder segment van onze gemeenschap. Dit betekent dat er ruimte dient gemaakt te worden voor het delen van ons persoonlijk geloofsverhaal, dwars door of zelfs ondanks de praktische agenda's. Want *"bij dit alles moeten we bedenken : wij, christenen, hebben niets achter de hand - geen godsbewijs, geen enkel argument, geen bijzondere taak - wat mensen tot geloof zal brengen. We hebben slechts één iets: dat wat het geloof met ons doet¹²."*

Het aanboren van bronnen van spiritualiteit is echter niet iets dat je volledig structureel kan gaan plannen of uitwerken. Meestal begint het heel klein, met persoonlijke ontmoetingen, met mensen die hun verhaal delen en hun 'dorst' naar spiritualiteit aanscherpen. We hoeven de bronnen daarvoor ook niet zelf uit te vinden. Als je er in je eigen leven tijd en ruimte voor maakt, word je automatisch een 'levende heenwijzing'¹³.

---

¹² Reinhard Körner, *De tijd is rijp. Vijf stappen naar een nieuwe wijze van christen zijn*, Carmelitana, 2007, p.141.

¹³ cfr. Henri Nouwen

5. Het geschenk van een nieuwe ruimte

De parabel van de vijgenboom is -zoals alle parabellen van Jezus - eigenlijk 'een open verhaaltje'. Een verhaaltje dat probeert om nieuwe inzichten te genereren, dat oproept tot bekering en engagement. *"Het probeert een genadegebeurtenis over te brengen op diegenen die het horen: indien men er voor open staat, dan maakt het de toehoorder bewust van de onderbreking van zijn of haar oude zekerheden en weet deze zich opgeroepen tot ommekeer en navolging."*¹⁴

Eigenlijk is het een uitnodiging om onze geloofsgemeenschap (en onze reflectie daarover) opnieuw open te breken, zodat ze zelf een open verhaal kan worden voor de mensen die zich er toe aangetrokken weten. Tegelijk biedt de parabel een mooie kapstok om onze zoektocht voor de komende tijd wat overzichtelijk te maken. Het spreekt over een 'nieuwe ruimte' die we cadeau krijgen. Nieuw, want we ontdekken maar met mondjesmaat welke vrijheid en creativiteit ze in zich draagt. En 'een ruimte' want ze draagt de sporen van Aanwezigheid. *"Als in een flits schoot het eerste gebod door mijn hoofd: 'Maak je geen beeld van mij.' Pas toen die tekst tot me doordrong, kon ik accepteren dat God niet te vatten is in concrete beelden en dat ik daarom geen godsbeeld heb. Daarom spreek ik liever niet meer in beelden over hem, maar noem ik hem 'vrijheid en ruimte van bestaan'. Mijn godsbeeld, of de afwezigheid ervan, is sindsdien niet meer veranderd."*¹⁵

Als we nu nog even de parabel van de vijgenboom binnenkruipen dan vinden we wellicht wat perspectief voor de zoektocht die we willen gaan. Een zekere structuur voor wat we in de vorige paragrafen samengebracht en verwoord hebben. Het is een zoektocht die begint bij de wortels van onze gemeenschap, maar ook zal spreken over de stam en de kruin. Want - en daarin is de parabel wat betreft onze situatie wellicht wat te scherp - : de boom van onze gemeenschap is niet dood. Hij draagt nog vruchten, alleen begint hij tekenen te vertonen van een aankomende herfstmoetheid.

• De wortels en de bodem

De vorige paragraaf brengt de drie aspecten samen die hierover spreken. We zullen ze hier dan ook maar vluchtig schetsen. Eigenlijk zou je kunnen zeggen: het zijn drie prioriteiten die ons wachten. Ze wachten op een actieve implementatie in ieder segment van onze gemeenschap. Het is ruimte scheppen voor:

- Het binnenbrengen van een rust, vertrouwen en bescheidenheid die gevoed wordt vanuit ons eigen geloofsverhaal. Een vaccin tegen overtrokken activisme en verantwoordelijkheidsgevoel. Scherp gezegd, het betreft hier 'maar' onze geloofsgemeenschap...
- Het spitten in en het delen van ons eigen levens- en geloofsverhaal, het op zoek gaan naar verse zuurstof en de dynamisering van onze diepste levenskrachten.
- Het bemesten en zelf bemest worden door 'bronnen van spiritualiteit.'

---

¹⁴ L. Boeve, *Onderbroken traditie. Heeft het christelijk verhaal nog toekomst?*, p. 101

¹⁵ "God is als de zee, de ruimte. Gesprek met zuster Emmanuele, overste van het Liobaklooster in Egmond Binnen", verschenen in Roodkoper, november 2008, nr.1, p.5.

• de stam en de schors

Het meest zichtbare en opvallende deel van de stam, dat is zijn buitenkant: de schors. De schors beschermt de kwetsbare voedingskanalen die het sap naar de kruin en de vruchten stuwen. De stam bestaat dus niet om de schors in leven te houden, maar de schors is er om de stam te vrijwaren.

Eigenlijk is de schors van onze geloofsgemeenschap wat we de 'servicepastoraal' noemen. Datgene wat vaak moet gebeuren omdat het verwachtingspatroon bij de mensen leeft en omdat het beleid van ons bisdom daar duidelijk op aanstuurt. Het is meestal ook de meest zichtbare kant van onze gemeenschap. Met 'servicepastoraal' bedoelen we het aanbod van vieringen, rituelen, vormingsmomenten, activiteiten, initiatieven, pleisterplaatsen, groepen en verenigingen van onze gemeenschap. Vaak is dit een erfenis vanuit de tijd dat het maatschappelijk leven rond de kerk gestructureerd was. We willen hier echter geen pleidooi houden om deze vormen van pastoraal te laten vallen. Maar we dienen wel de les uit het verhaal van de driepikkel mee te nemen: als het een doel op zich wordt, is het een stoeltje dat door zijn poten (verkondiging, diaconie, liturgie) zal zakken.

We hebben die schors nodig om onze gemeenschap een concrete, levensbetrokken zichtbaarheid te geven. Ze is tevens de bescherming tegen een kerk die zich opsluit in zichzelf en een geprivilegieerd minderheidsclubje wordt. Maar, anders gezegd, het sap van onze wortels mag niet eenzijdig naar deze schors stromen. Het wordt een evenwichtsoefening om na te gaan hoe we hier kunnen bijsturen en bij snoeien waar nodig. Om te onderzoeken wat tot onze stam en wat tot de schors behoort. Hoe we hier ruimte kunnen vrijmaken die ten goede komt aan wortels en kruin.

• de kruin: takken en bladen

De gezondheid, de groeikracht en het seizoen waarin de boom zich bevindt kan je aflezen aan zijn kruin. Het is overigens ook dat gedeelte dat zuurstof in de lucht brengt. Dat, met andere woorden, leven ademt in de wijde omgeving. De kruin bestaat uit twee elementen: takken en bladen. De takken dragen de bladen in de richting van het zonlicht. De bladen zelf, weerkaatsen en absorberen het zonlicht en zetten het zo om in groei- en bloeikracht. Ook onze geloofsgemeenschap heeft een kruin. En ook die kruin wordt gevormd door takken en bladen.

De bladen zijn eigenlijk die plaatsen en momenten waarop er zonlicht schijnt in onze gemeenschap. En dat gebeurt op een dubbele manier. Enerzijds door het positieve dat in onze omgeving gebeurt te benoemen, te bevestigen en te integreren. Een fundamentele openheid voor de samenleving, andere tradities en religies is hiervoor broodnodig. Het is een voortdurende zoektocht naar het zonlicht dat God zelf overvloedig, ongeremd en grenzeloos in onze wereld binnenbrengt. Zoals Theresia van Avilla het ooit schreef: *"Zo heeft, o ziel, de liefde jouw beeld in Mij kunnen prenten dat geen wijs schilder met al zijn meesterschap dat beeld zou kunnen*

maken. Jij werd uit liefde geschapen, mooi, knap en zo diep in mijn binnenste getekend. Als jij jezelf verliest, mijn lief, zoek jezelf dan in Mij."

Maar anderzijds is er ook het licht dat vanuit onze geloofsgemeenschap weerkaatst naar de omgeving. Waar mensen in het dagdagelijks leven staan, authentiek geworteld in hun eigen geloofsverhaal, brengen ze automatisch licht binnen in het leven van anderen. Het gaat hier dus niet om één of andere plicht tot naastenliefde. Wel om een organische groei vanuit de wortels, via de stam naar de kruin. Ofwel vanuit de inkeer, via de katalysator van de geloofsgemeenschap naar de medemens. Zoals we lezen in de eerste Jakobusbrief: *"Laat mij maar eens zien dat je kunt geloven zonder daden; ik zal u door mijn daden tonen dat ik geloof."*¹⁶

Maar een kruin bestaat uiteraard niet alleen uit bladen. Je vindt er ook een bijzondere structuur van takken. Ook in onze geloofsgemeenschap zijn die broodnodig. Maar het groeien van takken is iets bijzonders. Eigenlijk experimenteert de natuur voortdurend met de takken. Ze zoekt steeds creatief nieuwe wegen om meer zonlicht te vinden en om de nodige stevigheid en ruimte te garanderen.

In onze geloofsgemeenschap kunnen we dit vertalen als de plaatsen en momenten waar ruimte geschapen wordt voor creativiteit, experiment en uitdaging. De knoestige, door weer en wind gesleten takken van onze traditie hebben we hierin nodig. Ze verlenen steun en kracht aan onze kruin. Maar we moeten ook steeds weer zoeken naar nieuwe scheuten, nieuwe zijtakken die hier op geënt zijn. Zij kunnen er voor zorgen dat er op termijn meer licht opgevangen en weerkaatst wordt en er meer zuurstof in de lucht komt. Uiteraard is dit een kwetsbare weg waar we zullen botsen op mislukking en falen. Het risico is niet denkbeeldig dat een gemeenschap in crisis zich daarvoor sluit, uit veiligheidsoverwegingen. Maar het blijven zoeken naar nieuwe takken kan ook verrassende gevolgen hebben. Misschien wordt er zo plots plaats geboden aan vogels die op zoek zijn naar een rustpunt. Vogels die je niet meteen zou verwachten in onze boom...

Trouwens, het gedreven, onhoudbaar zoeken naar nieuwe takken en scheuten is een basiservaring in onze spiritualiteit. Zoals een 13de-eeuwse mystica het ooit verwoordde: *"Alle dingen zijn mi te inge, ik ben so wijt."* (*Alles is mij te eng, diep vanbinnen ben ik zo wijd*)¹⁷

• **het geschenk uitpakken**

Nadat we onze speelruimte en de boom van onze geloofsgemeenschap wat verkend hebben, rest er ons nu nog een belangrijke vraag. Kunnen we dit alles nu concreet en/of projectmatig vertalen naar onze zoektocht? Eigenlijk kunnen we dit maar gedeeltelijk. De inhoud van deze tekst dient eerst verder afgetoetst te worden. Er dient verder over nagedacht te worden binnen onze 'speelruimte' want de tekst wil slechts aanzetten geven voor onze verdere zoektocht.

---

¹⁶ Jak 2, 18b

¹⁷ Hadewych, *Mengeldichten*, 22ste gedicht.

6. 100 jaar Sint-Baafs: een eerste bevoorradingspost op onze zoektocht?

Tegelijk opent er zich een grote kans binnen onze zoektocht. Zoals aangegeven in de inleiding, viere we binnen drie jaar 100 jaar Sint-Baafs. Dit lijkt me een prima oriëntatiepunt voor onze zoektocht. Het kan een eerste passage, een eerste 'bevoorradingspost' zijn om de verdere richting van onze zoektocht af te toetsen. Concreet betekent dit dat we uitgedaagd worden om in de komende jaren onze reflectie gaande te houden. Meer nog, we kunnen in deze periode verder groeien naar concrete voorstellen en initiatieven die in het verlengde liggen van onze reflectie.

Ik probeer hiervoor, tot slot, drie opritten aan te reiken. Ze zijn uiteraard niet uitputtend en kunnen verder aangevuld worden vanuit onze uitwisselingen en reflecties.

1. Hoe kunnen we de kenmerkende eigenheid van Sint-Baafs (de taal, de spiritualiteit van "Ik zal er zijn voor u", de liturgie, de gemeenschapsdragende en -vormende initiatieven en groepen) ondersteunen en verder mogelijk maken met de mensen en middelen die we hier en nu aantreffen? Zonder in een overtrokken activisme terecht te komen... Waar moeten we dan ook de schors bij snoeien of bijsturen?

2. Hoe garanderen we dat 'de speelruimte' van onze gemeenschap open blijft? Waar en wanneer creëren we de tijd en ruimte om die eigenheid te bevragen en te hertalen naar de huidige context? Hoe kunnen we plekken en momenten voor herbronning en spiritualiteit creëren of aanwijzen? Waar blijft er plaats voor het zoeken en experimenteren binnen alle facetten van onze geloofsgemeenschap?

3. Hoe kan ons kerkgebouw gaan spreken over de huidige gemeenschap en onze tijd? Hoe creëren we ruimte voor het schoonheids- en symboolgevoel van de huidige mens? Waar zal te zien zijn dat onze geloofsgemeenschap hier en nu leeft en blijft samenkomen?

"Mijn hart is bang om te lijden," zei de jongen tegen de alchemist, op een avond dat ze naar de maanloze hemel zaten te kijken. "Zeg het dan dat angst om te lijden erger is dan het lijden zelf. En dat geen enkel hart ooit geleden heeft wanneer het op zoek was naar zijn dromen, want ieder moment van een zoektocht is een moment van ontmoeting met God en de eeuwigheid."

(uit Paulo Coelho's 'de Alchemist')